

ความจริงซึ่งไร้หลักฐานทางเอกสาร ที่นักวิชาการต้องหัวร่อ

โดย อาตม ศิโรติริ

ท่านทั้งหลายเคยสงสัยไหมว่า ทำไมภาษาไทย – ลาว จึงมีคำหลายคำใช้ทับศัพท์เป็นภาษาบาลี การเรียงคำบางคำมีลักษณะตรงข้ามกับภาษาไทย-ลาว เป็นการเรียงคำตามแบบภาษาบาลี หรือ เคยสงสัยไหมว่า ทำไมภาษาไทย-ลาว จึงมีคำผวน ทำไมคนไทย-ลาว จึงใช้คำผวน เข้าใจคำผวน

ข้าพเจ้าได้ตั้งข้อสังเกตต่าง ๆ เป็นต้นว่า

1. คำที่ใช้ทับศัพท์ภาษาบาลี

1) มีทั้งคำไทยและคำบาลี ในความหมายเดียวกัน เช่น

บาลีว่า รุกขะ ไทยว่า ต้นไม้, บาลีว่า นที ไทยว่า แม่น้ำ

บาลีว่า ราชา ไทยว่า เจ้าเหนือหัว เจ้าแผ่นดิน เป็นต้น

2) มีเฉพาะคำบาลี(สันสกฤต) อย่างเดียว ไม่มีคำไทยเลย เช่น

ธรรมะ ธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งโดยมากจะเป็นศัพท์ทางพุทธศาสนา ศัพท์ทางพุทธศาสนาเรารับมาใช้เลยนั้น ไม่น่าสงสัยนัก

แต่ที่น่าสงสัยคือ คำศัพท์ที่ใช้กันทั่วไปซึ่งน่าจะมียุติในทุกภาษานั้น บางคำ กลับหาศัพท์ไทยแท้ ๆ ไม่พบ (หรือว่าเคยมีแต่เลือนหายแล้วเพราะไม่นิยมใช้?) เช่น บาลีว่า รส ไทยก็ว่า รส หรือรสชาติ, บาลีว่า ฆาต หรือ ฆาต ไทยว่าฆ่า (หรือเขียนว่า ฆาต) เป็นต้น

2. การนำคำว่า “ว่า” ที่ปกติในภาษาบาลีเวลาเล่าคำพูดของผู้อื่น จะเรียงไว้ท้ายคำที่พูด มาไว้ท้ายคำพูดเหมือนภาษาบาลี เช่น

บาลีเรียงว่า เขา – ดีแล้ว – ว่า – กล่าว ฯ (นี่คือลักษณะการเรียงรูปประโยคพื้นฐานของภาษาบาลี)

ไทยเรียงว่า เขา – กล่าว – ว่า – ดีแล้ว ฯ

ซึ่งลักษณะการเรียงรูปประโยคแบบดังกล่าวที่พบในปัจจุบันบางครั้ง คือ

ภาษาไทย... ว่าจั้น

ภาษาลาว-อีสาน ว่าจั้น,พะนะว่า,ว่าติ ...ว่าจั้นสา...ว่าเต้...ผัดว่า,พะวะ(ออกสำเนียงอีสานเอาเองนะครับ)

เช่น

บาลี : ภูณฺชิณฺติฯ --> (เขา) “กินแล้ว” ว่า (กล่าว) ฯ ... บาลี ใช้ “อิติ” ซึ่งแปลว่า “ว่า” คำเดียว ตามหลัง บอกให้รู้ว่า เป็นคำพูด

ไทย : “กินแล้ว” ว่าจั้น

ลาว : “กินแล้ว” ว่าจั้น, “กินแล้ว” พะนะว่า,

(การเรียงโดยเอา อิติ ไว้ท้ายประโยคคำพูดนั้น ดูง่าย ๆ คือในบทสวดมนต์ต่าง ๆ จะมี อิติ อยู่ แต่อยู่ในรูปที่สนธิแล้ว)

3. การเรียงคำกลับลำดับเหมือนภาษาบาลี เช่น คำไทยว่า หา...ไม่, หามีไม่, หาได้ไม่, เป็นต้น

4. คำผวน

ทุกคนที่เป็นคนไทยทราบดีอยู่แล้วว่าคำผวน เป็นการเรียงคำกลับลำดับกับการพูดปกติ

ภาษาบาลี เป็นภาษาที่มีการเรียงรูปประโยค ตรงกันข้ามกับภาษาไทย-ลาว และเป็นภาษาที่หึงคำศัพท์มากมายไว้ให้คนไทย-ลาว ใช้จวบจนปัจจุบัน

นั่นเป็นเพราะว่า คนที่ใช้ภาษาบาลี กับคนที่ใช้ภาษาไทย-ลาว (เป็นเชื้อชาติหนึ่งในอดีต มิได้หมายเอาชาวไทย-ลาวปัจจุบัน) เคยอยู่อาศัยร่วมกันมาก่อน แม้จะเป็นคนละเมืองแต่ก็เป็นเมืองที่อยู่ไม่ไกลกัน

ครั้งหนึ่ง เมื่อชาวมครเป็นใหญ่ยังไม่เป็นเมืองขึ้นของใคร ภาษามคร ก็มีใช้อยู่ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงราชคฤห์ จวบจนเมื่อชนที่ใช้ภาษาไทย-ลาว (ซึ่งเคยอยู่ใต้อาณาจักรขัตรีย์มครเสมือนทาส) ได้ออกกราช สยบชาวมครเดิมให้อยู่ภายใต้อำนาจได้ จึงกำหนดให้ทุกคนใช้ภาษาไทย-ลาว ส่วนภาษามคร ใช้เฉพาะในกลุ่มพระเท่านั้น

ชาวมคร จึงจำเป็นต้องเรียนและฝึกพูดภาษาไทย-ลาว และสิ่งหนึ่งที่ชาวมครจำ ทางด้านไวยากรณ์ก็คือ ภาษามครกับภาษาไทย-ลาว เรียงรูปประโยคสลับกัน (ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วไม่ใช่แบบนั้นทั้งหมด)

เมื่อพวกเขาต้องการพูดว่า “ไม่ไป” จึงพูดว่า “ไปไม่” (ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้ว ประโยคนี้ เรียงเหมือนกัน คือ น ฉจฉามิ) เมื่อพวกเขาต้องการพูดว่า “ไม่มี” จึงพูดว่า “มีไม่” (ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้ว ประโยคนี้ เรียงเหมือนกัน คือ น อตุติ หรือ นตุติ) เพราะเข้าใจว่าต้องสลับคำกัน แต่ผู้ฟัง ก็เข้าใจความหมาย และอนุโลมให้โดยไม่แก้ไขสิ่งที่ถูกต้องให้พวกเขา พวกเขาจึงใช้มาตลอด จนเกิดเป็นวลีภาษาไทย ที่ว่า หามีไม่ หาไปไม่ หา...ไม่ (แม้ปัจจุบัน จะไม่นิยมใช้แล้ว แต่ก็เคยเป็นวลีที่นิยมกันในโบราณ)

แต่การเล่าคำพูดของผู้อื่น(ซึ่งบางครั้งยาว) นั้น บางครั้งเมื่อพวกเขาลืมที่จะพูดว่า “ว่า” ข้างหน้าคำพูดที่จะเล่า พอเล่าจบ จึงวางคำว่า “ว่า” ไว้ด้านหลังคำพูด เหมือนกับการเรียงภาษามครที่ตนเองเคยชิน จึงเกิดคำว่า ...ว่านั้น ...ว่าชั้น,พะนะว่า,ว่าติ ...ว่าซั่มสา...ว่าเต...ผัดว่า,ผะวะ ที่ใช้สำหรับตามหลังคำพูด

เช่นอยากพูดว่า “เขาบอกว่า พรุ่งนี้ไม่อาจไปได้” จึงพูดว่า “พรุ่งนี้ ไม่อาจไปได้ ว่านั้น” “พรุ่งนี้ ไม่อาจไปได้ ว่าชั้น” (ภาษามครจะละประธานคือเขา ไว้ในฐานะที่เข้าใจกันว่าหมายถึงใคร)

ในการเรียงคำศัพท์ต่อคำศัพท์นั้น ก็มีการสลับเช่นกัน (เพราะความเคยชินกับภาษาเดิมของตน) เช่น อยากพูดว่า “ก้านกล้วย” เข้าใจว่าต้องสลับเหมือนกันจึงพูดว่า “กล้วยก้าน” อยากพูดว่า “ต้นตาล” จึงพูดว่า “ตาลต้น” บ้าง “ด้านตน” บ้าง แต่ผู้ฟังก็เข้าใจ พอเข้าใจก็เลยมีการใช้มาตลอด นี่คือระยะแรกแห่งการเกิดคำผวน

ในบางครั้ง เมื่ออยากพูดว่า “แม่น้ำ” บางคน อาจพูดว่า “น้ำแม่” แต่บางคน อาจพูดว่า “แม่แม่” เพราะเข้าใจว่าต้องสลับพยัญชนะด้วย (เนื่องจากคุ้นเคยกับการแจกวิภัติในภาษาเดิมของตน) เมื่ออยากพูดว่า “ไถนา” บางคนอาจพูดว่า “นาไถ” แต่บางคนอาจพูดว่า “ถาไถ” ซึ่งผู้ฟังก็เข้าใจ เพราะทราบดีว่า ชาวมครพูด ต้องพยายามสลับคำและถือเอาความหมายตามปริบท จนเกิดความเข้าใจระหว่างกันและกัน

แม้ในคำผวนสามพยางค์ คำผวนสี่พยางค์ ก็มีลักษณะการเกิดขึ้นดูจะเดียวกัน เมื่อผู้พูดพูดแล้วสื่อความหมายได้ ผู้ฟังเข้าใจ จึงมีการใช้ต่อ ๆ กันมา จนเป็นคำผวนแบบปัจจุบัน

ชาวมครเคยชินกับการแจกวิภัติ เช่น จากศัพท์ว่า ชิว ก็อาจแจกเป็น ชิว ชิวา ชิวี ชิวัว ฯลฯ แม้จะเรียงรูปประโยคแบบไทย-ลาว ศัพท์ที่แจกวิภัติแล้ว ก็ยังติดมาในบางครั้ง เช่น ลิ่นชิวัง, มโนนีก, วาโย, พลัง ฯลฯ และในคำศัพท์อื่น ๆ อีกมากมาย

บางครั้งนึกคำศัพท์มครได้ก่อน เมื่อพูดศัพท์นั้นออกไปแล้ว นึกคำศัพท์ไทย-ลาวได้ที่หลัง จึงพูดศัพท์นั้นตามออกไปด้วย แม้คนที่ใช้ภาษาไทย-ลาวเอง บางครั้งเมื่อพูดคำศัพท์ไทย-ลาวออกไปแล้ว ผู้ใช้ภาษามครไม่เข้าใจ ก็มีการพูดศัพท์มครที่มีความหมายเดียวกันตามหลังด้วย กลายเป็นลักษณะคำที่มีความหมายเดียวกันวางซ้อนกันอยู่ เช่น พละกำลัง, สถานที่(ฐานที่), ต่าง ๆ นานา, มากมายมหาศาล, ใหญ่โตโอฬาร, กว้างใหญ่ไพศาล,ให้ทาน, ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันพบมากมายในภาษาไทย-ลาว

สำหรับคำศัพท์ต่าง ๆ เมื่อชาวมอญ นิกคำไทย-ลาว ไม่ออก บางครั้งก็พูดออกไปโดยใช้คำมอญเลย คือใช้คำมอญกับการเรียงประโยคแบบภาษาไทย-ลาว จนเกิดเป็นคำศัพท์ที่เข้าใจกันได้ และใช้คำศัพท์เหล่านั้นต่อ ๆ มา ทำให้แม้ในปัจจุบัน คำศัพท์มอญ ยังคงมีมากมายในภาษาไทย-ลาว

ชาวมอญ ถูกบังคับเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทย-ลาว เพียงไม่กี่รุ่น (พ่อแม่ – ลูก – หลาน – เหลน – โหล่น) ภาษามอญก็เลือนหายไปจากภาษาพูด ลูก ๆ ยุคหลัง หรือชนรุ่นหลัง เกิดมาก็ได้ยินได้พูดภาษาไทย-ลาว แล้ว จึงไม่สามารถจะพูดภาษามอญได้ (ดูแต่คนจีนที่ย้ายมาอยู่ในไทยเถิด แคร่รุ่นหลาน ก็พูดจีนไม่ได้แล้ว)

แต่ที่ภาษามอญยังเหลืออยู่ให้เราทั้งหลายได้ศึกษานั้น เพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระไตรปิฎก หรือเรียกว่าภาษาบาลีนั่นเอง ผู้ที่บวช และผู้ที่ศึกษาพระไตรปิฎก จึงยังมีการเรียนและทรงจำเอาไว้ด้วย นั่นคือ แม้จะมีการบังคับให้ประชาชนทั่วไปเลิกใช้ภาษามอญ หันมาพูดภาษาไทย-ลาว ก็ตาม แต่ยังคงอนุญาตให้พระสงฆ์สามารถใช้ได้อยู่
